

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 28/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opintotukilain sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 4 päivänä marraskuuta 2014 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi opintotukilain sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta (HE 210/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Virpi Hiltunen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- pääsuunnittelija Ilpo Lahtinen, Kela
- vararehtori Susanna Niinistö-Sivuranta, Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto ARENE ry.
- koulutuspoliittinen suunnittelija, KM Sari Kokko, Näkövammaisten Keskusliitto ry
- sosiaalipoliittinen asiantuntija Laura Kyntölä, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto — SAKKI ry

- koulutuspoliittinen asiantuntija Antti Seitamaa, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto — SAKKI ry
- puheenjohtaja Otto Ahoniemi, Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- Tatu Koivisto, Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- pääsihteeri Maiju Korhonen, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry
- asiantuntija Antti Hallia, Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- toiminnanjohtaja Leena Treuthardt, Suomen yliopistot UNIFI ry
- sosiaalipoliittinen sihteeri Soile Koriseva, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
- professori Mikael Hidén.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO
- Linja-autoliitto
- Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL)
- Professoriliitto
- Suomen Kuntaliitto
- Tieteentekijöiden liitto

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annettua lakia.

Ulkomailla harjoitettaviin opintoihin myönnettävän opintotuen edellytyksiä muutettaisiin siten, että opiskelijalla voisi olla oikeus opintotukeen myös, jos hänellä olisi elinolosuhteisiin liittyviä kiinteitä siteitä Suomeen. Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että korkeakoulututkinnon suorittaneella opiskelijalla ei olisi oikeutta opintotukeen toisen samantasoisien korkeakoulututkinnon suorittamiseksi. Opintotukeen ei olisi oi-

keutta riippumatta siitä, onko opiskelija saanut opintotukea aiemmin suoritetun korkeakoulututkinnon suorittamiseksi.

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi muutoksia, jotka koskevat koulumatkatuen määrää opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa eräiden toimivaltaisten viranomaisten palvelusopimusasetuksen mukaisesti järjestämää joukkoliikennettä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan pääosin 1 päivänä elokuuta 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Esitykseen sisältyy kolme keskeistä ehdotusta, jotka koskevat opintotukioikeuden rajaamista vain yhden samantasoisien korkeakoulututkinnon suorittamiseen ja ulkomailla harjoitettaviin opintoihin myönnettävän opintotuen edellytyksiä. Lisäksi esityksellä yhteen sovitetaan koulumatkatuen myöntämisperusteet ja vuonna 2015 käyttöön otettavan toimivaltaisten viranomaisten yhteinen lippujärjestelmä kustannusneutraalisti ja muuttamatta nykyistä valtio-kunta rahoitussuhdetta.

Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina seuraavin huomautuksin.

Ulkomailla myönnettävän opintotuen myöntämisperusteet

Nykyisiä säännöksiä opintotuen myöntämiseksi ulkomailla harjoitettaviin opintoihin ehdotetaan muutettavaksi siten, että ne eivät perustuisi enää yhtä vahvasti henkilön asuinpaikkaan, vaan tukea voitaisiin myöntää myös silloin, jos henkilöllä voidaan katsoa olevan muuten elinolosuht-

teidensa perusteella kiinteät siteet Suomeen. Lisäksi lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei tuen saamisen ehtona olisi enää ulkomailla oleskelun tilapäisyys.

Valiokunta pitää opintotukilain 1 §:ään esitettyjä muutoksia perusteltuina ja katsoo, että opintotuen saatavuudella ulkomailla suoritettaviin opintoihin voidaan edistää kansainvälistä opiskelijaliikkuvuutta sekä myös työvoiman liikkuvuutta. Uudistus vastaa myös Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, jonka valossa nykyistä opintotukilain 1 §:n 4 momenttia ja sen soveltamiskäytäntöä voidaan pitää luonteeltaan liian ehdottomana. Ulkomailla asumisen kestoon perustuvan ehdon arvioidaan niin ikään olevan ristiriidassa unionin kansalaisten oikeuden kanssa liikkua ja oleskella vapaasti unionin alueella.

Myös valiokunnan asiantuntijakuulemisessa muutosehdotusta on pidetty hyvänä, mutta huomiota on kuitenkin kiinnitetty siihen, että ehdotettu pykälämuotoilu olisi liian tulkinnanvarainen, koska se ei kerro tarkemmin mitä muilla *kiinteillä siteillä* Suomeen tarkoitetaan. Valiokunta viittaa tältä osin hallituksen esityksen perusteluihin, joiden mukaan kiinteiden siteiden harkinta perustuisi henkilön elinolosuhteiden kokonaisvaltaiseen tarkasteluun. Huomiota voi-

taisiin tällöin kiinnittää perhesuhteisiin, toimeentuloon, ammatillisiin ja muihin vastaaviin elinolosuhteisiin liittyviin seikkoihin. Valiokunnan käsityksen mukaan uusi säännös lisää hakeuksen käsittelyyn liittyvää selvitystyötä, mutta tällä perusteella tehtyjen opintotukihakemusten määrän arvioidaan olevan vähäinen. Euroopan unionin tuomioistuimen linjausten perusteella on myös perusteltua, että säännös antaa mahdollisuuden tapauskohtaiseen harkintaan eikä sen soveltaminen johda liian kaavamaiseen lain tulkintaan. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että säännöksen soveltamista seurataan ja tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin säännöksen täsmentämiseksi.

Uudistuksen taloudelliset vaikutukset arvioidaan vähäisiksi, sillä arvion mukaan muutos toisi tuen piiriin vuositasolla vain joitakin kymmeniä opiskelijoita.

Korkeakoulututkinnon suorittaneen opiskelijan oikeus opintotukeen

Esityksen sisältö ja taustaa

Esityksen mukaan opintotukeen ei olisi oikeutta alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseksi opiskelijalle, joka on jo suorittanut alemman korkeakoulututkinnon, ammattikorkeakoulututkinnon tai ylemmän korkeakoulututkinnon. Myöskään ylemmän korkeakoulututkinnon taikka ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseksi ei olisi oikeutta opintotukeen opiskelijalla, joka on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon.

Opintotukeen ei olisi oikeutta toisen samantasoisien tutkinnon suorittamiseksi riippumatta siitä, onko opiskelija saanut opintotukea ensin suoritetun korkeakoulututkinnon suorittamiseksi. Opintotuen määrä yhteen korkeakoulututkintoon ei sinänsä vähenisi ja kaikkiin korkeakouluopintoihin voisi edelleen saada opintotukea enintään 64 tukikuukautta.

Esitys on osa valtioneuvoston 3.4.2014 tekemän kehyspäättöksen linjauksia, joilla valtiontaloutta sopeutetaan ja joilla pyritään jouduttamaan opiskelijoiden siirtymistä työmarkkinoille

ja pidentämään näin työuria. Uudistuksella arvioidaan saatavan 10,5 milj. euron säästöt vuoden 2019 tasolla, johon mennessä tuensaajien määrä olisi vähentynyt 3 200 opiskelijalla.

Esityksen epäkohtia

Valiokunta pitää opintotuen rajaamista koskevaa esitystä osin ongelmallisena. Valiokunta kiinnittää huomiota mm. siihen, että opiskelijoilla voi olla hyvin erilaisia syitä hakeutua suorittamaan toinen korkeakoulututkinto. Ne voivat liittyä esimerkiksi huonoihin työllisyysnäkyelmiin tai työelämän rakenteellisiin muutoksiin. Uuden korkeakoulututkinnon suorittaminen voi myös edesauttaa etenemistä jo valitulla uralla tai se voi olla osa jo alun perin suunniteltua opintokokonaisuutta. Ehdotettu lainmuutos ei tällaisissa tilanteissa kannustaisi osaamisen kartuttamista ja ylläpitämistä, vaan se kaventaisi opintopolkuja.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on myös arvioitu, että pelkästään nyt esitetty opintotuen rajaaminen ei välttämättä edistä nopeampaa valmistumista, sillä kahta tutkintoa suorittavan ei kannata suorittaa ensimmäistäkään tutkintoa loppuun ennen kuin toinenkin tutkinto on suoritettu. Käytännössä uudistuksen on arvioitu jopa pidentävän toisen tutkinnon opiskeluaikaa esim. tilanteessa, jossa opiskelijan on tuen päätyttyä pakko käydä myös ansiotyössä.

Valiokunnan mielestä ongelmallinen ja yksittäisen opiskelijan kannalta jopa kohtuuton on myös tilanne, jossa opiskelija ei saa opintotukea toisen samantasoisien tutkinnon suorittamiseen, vaikka hän ei ole hakenut lainkaan opintotukea ensimmäisen tutkinnon suorittamiseen. Valiokunta viittaa tältä osin myös valiokunnan lausumaehdotukseen.

Esityksen arviointia

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen lähtökohtaan ja asiakokonaisuuteen, jonka pohjalta esitys on laadittu ja jota esityksellä tavoitellaan. Esitys vastaa hallituksen rakennepoliittisen ohjelmaan sisältyviä työurien pidentämistä koskevia tavoitteita. Se on myös osa sitä toimenpidekokonaisuutta, josta hallitus on päättänyt vuosia

2015—2018 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa. Esityksen tavoitteena on paitsi joututtaa valmistumista ja työmarkkinoille siirtymistä, myös edistää erityisesti ilman korkeakoulupaikkaa olevien mahdollisuuksia päästä korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen. Esityksen tavoitteena on myös vähentää opintotukimenoja.

Uudistus merkitsee opintotukioikeuden rajamista yhteen alempaan ja yhteen ylempään korkeakoulututkintoon. Tutkinnot voivat olla suoritettu joko ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa ja alempi ja ylempi tutkinto voivat myös olla eri alalta. Myöskään ylempään korkeakoulututkinnon suorittanut ei voisi opintotuen turvin siirtyä suorittamaan alempaa korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa, koska ylempään korkeakoulututkintoon sisältyy jo alempi tutkinto.

On selvää, että uusi rajausta vähentää erityisesti jo korkeakoulututkinnon suorittaneiden hakutumista uudelleen tutkinto-opiskelijoiksi. Toisaalta opintotuen enimmäisaika mahdollistaa nykyisinkin vain hyvin rajallisesti usean samantasoisien tutkinnon suorittamisen. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että ehdotetulla lainmuutoksella ei ole vaikutusta tutkinto-kohtaiseen tukiaikaan eikä sen laskentaperusteisiin, vaan kaikkiin korkeakouluopintoihin tarkoitettu tukiaika säilyy ennallaan. Myös opintotalan vaihtoa kesken ensimmäisen tutkinnon suorittamista tuettaisiin samalla tavalla kuin nykyisin, ts. tutkinto-kohtaista tukiaikaa voidaan hyödyntää niin kauan kuin ensimmäistäkin tutkintoa ei ole suoritettu. Tällöin tutkinto-kohtaisesta tukiajasta vähennetään ensiksi aloitettuun ja kesken jääneeseen tutkintoon käytetyt tukikuukaudet ja jäljellä olevat tukikuukaudet ovat edelleen käytettävissä uuden tutkinnon suorittamiseen.

Valiokunta on keskustellut myös mahdollisuudesta siihen, että hallituksen esityksestä poiketen toisen samantasoisien tutkinnon suorittamiseen voisi saada opintotukea, mikäli opiskelija ei ole lainkaan saanut opintotukea ensimmäisen tutkinnon suorittamiseen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tällainen malli tarkoittaisi sitä, että rajauksen ulkopuolelle jäisi vain vähäinen määrä henkilöitä, sillä käytännössä opintotuki on pääasiallinen toimeentulojärjestelmä nimenomaan ensimmäistä korkeakoulututkintoa suorittaessa. Malli olisi kuitenkin toimeenpanon kannalta haasteellinen, sillä se edellyttäisi työlästä selvittelyä esim. silloin, kun opiskelijalla on ollut jo aiemmin useita opiskeluoikeuksia. Myös säästövaikutus jäisi ehdotettua mallia pienemmäksi. Näistä syistä valiokunta ei ehdota esityksen muuttamista.

Valiokunnan mielestä hallituksen esityksen mukainen ratkaisu on tässä tilanteessa tarkoituksenmukainen toteuttamistapa opintotukijärjestelmän ja opintotuen toimeenpanon selkeyden sekä opiskelijoiden yhdenvertaisuuden ja koulutuspoliittisten tavoitteiden kannalta.

Yhteenveto

Valiokunnan mielestä hallituksen esitys on hyväksyttävissä, sillä opintotukimenojen vähentämisen lisäksi se parantaa ilman korkeakoulupaikkaa olevien mahdollisuuksia opiskelupaikan saamiseen. Uudistus luo myös edellytyksiä sille, että opiskelijat valmistuvat aiempaa nopeammin ja siirtyvät työmarkkinoille mahdollisimman pian tutkinnon suorittamisen jälkeen, mikä vastaa rakennepoliittisen ohjelman tavoitteita.

Valiokunta pitää kuitenkin välttämättömänä, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädäntöön kokonaisuudistus, sillä nykyinen opintotukijärjestelmä on rakenteellisesta selkeydestään huolimatta monimutkainen ja vaikeasti hahmotettava. Tämä johtuu mm. siitä, että järjestelmään sisältyy useita eri vuosina voimaan tulleita muutoksia, mikä heikentää järjestelmän läpinäkyvyyttä ja ymmärrettävyyttä. Järjestelmään tehty lukuisat ja eri aikaan voimaan tulleet muutokset vaarantavat myös opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta. Valiokunnan mielestä opintotukijärjestelmän tulee olla joustava, johdonmukainen ja selkeä ja sen tulee sisältää kannustavia sekä opintopolkuja edistäviä elementtejä. Valiokunta korostaa myös uudis-

tuksen vaikutusten huolellista seuraamista. (*Valiokunnan lausumaehdotus*)

Valiokunta pitää myös tärkeänä, että uudistuksen rinnalla kehitetään koulutuksen sisältöjä ja luodaan joustavuutta opintojen suuntaamiseen. Toisen tutkinnon tarvetta voi vähentää esim. mahdollisuus suorittaa nykyistä laajempia opintokokonaisuuksia. Muutos painottaa myös toisen asteen koulutuksen antamia valmiuksia korkeakouluopintoihin, sillä nuorten on osattava tehdä sopivia valintoja yhä varhaisemmassa vaiheessa. On myös tärkeää, että korkeakoulut kehittävät ohjausta ja tiedotusta opintojen tuottamasta osaamisesta ja opintosisällöistä.

Aikuiskoulutuksen ja elinikäisen oppimisen näkökulmasta on tärkeää, että opiskelijoilla on jatkossakin mahdollisuus myös muihin tukiin, kuten esimerkiksi aikuiskoulutustukeen, sekä mahdollisuus opiskella työttömyyden aikana.

Koulumatkatuen myöntämisperusteet

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi muutoksia, joiden tavoitteena yhteen sovittaa koulumatkatuen myöntämisperusteet ja toimivaltaisten viranomaisten yhteinen lippujärjestelmä kustannusneutraalisti ja muuttamatta nykyistä valtio-kunta rahoitus-suhdetta. Esityksen taustalla on Euroopan unionin lainsäädäntöön perustuvaan nk. palvelusopimusasetukseen liittyvä uusi joukkoliikenteen lippu- ja maksujärjestelmäpalvelu. Sen käyttöönotto uudistaa koulumatkatuen toimintaympäristöä siten, että nykyisen Matkahuollon valtakunnallisen koulumatkalipun sijaan koulumatkatukeen oikeutetuille opiskelijoille myydään kaupunki- tai seutuliikenteessä matkavyöhykeisiin perustuva lipputuote. Muutoksen arvioidaan tuovan tuen piiriin arviolta 2 100 uutta tuen saajaa. Kokonaiskustannusten ei kuitenkaan arvioida nousevan, koska uusien vyöhykelippujen taksat ovat nykyistä edullisempia.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että myös HSL (Helsingin seudun liikenne) toi-

mii ns. toimivaltaisena viranomaisena, mutta se ei ole mukana muiden toimivaltaisten viranomaisten yhteisessä lippu- ja maksujärjestelmässä eikä koulumatkatukea maksettaisi HSL:n alueen lippujärjestelmän kautta.

Valiokunta toteaa, että myös HSL-alueella on vastaavanlainen koulumatkatuki, mutta sen rahoituksesta vastaavat pääosin alueen kunnat. Mikäli valtion varoista maksettava koulumatkatuki ulotettaisiin myös HSL-alueelle, koulumatkatukimenot kasvaisivat vuositasolla arviolta noin 10,5—13 milj. euroa tai vaihtoehtoisesti koulumatkatuen myöntämisperusteita tulisi tiukentaa. Toisaalta muutos vähentäisi HSL-alueen kuntien menoja.

Valiokunta pitää hallituksen esitystä kuitenkin perusteltuna, sillä uudistus on tarkoitus toteuttaa kustannusneutraalisti ja nykyistä valtiokunta rahoitussuhdetta muuttamatta. Tässä yhteydessä ei siten ole tarkoituksenmukaista muuttaa HSL- alueen asemaa koulumatkatukea koskevassa järjestelmässä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

SiVM 28/2014 vp — HE 210/2014 vp

Helsingissä 6 päivänä maaliskuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Raija Vahasalo /kok	Ville Niinistö /vihr
vpj.	Inkeri Kerola /kesk	Mikaela Nylander /r
jäs.	Ritva Elomaa /ps	Tuula Peltonen /sd
	Eeva-Johanna Eloranta /sd	Tuomo Puumala /kesk
	Jukka Gustafsson /sd	Simo Rundgren /kesk
	Leena Harkimo /kok	Pauliina Viitamies /sd
	Pauli Kiuru /kok (osittain)	vjäs. Juho Eerola /ps (osittain)
	Kimmo Kivelä /ps (osittain)	vjäs. Pietari Jääskeläinen /ps (osittain)
	Sanna Lauslahti /kok (osittain)	vjäs. Merja Mäkisalo-Ropponen /sd (osittain).
	Silvia Modig /vas	
	Mika Niikko /ps (osittain)	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opintotukilain sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta (HE 210/2014 vp) rajoitetaan opintotuen myöntämistä korkeakoulututkinnon suorittaneiden opiskelijoiden kohdalla. Opintotukea ei voisi saada alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseksi, jos on jo suorittanut alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon, eikä ylemmän korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen, jos on jo suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon. Esitystä perustellaan muun muassa työmarkkinoille siirtymisen nopeuttamisella, ilman korkeakoulu- paikkaa jäävien aseman parantamisella sekä taloudellisilla säästöillä. Me sivistysvaliokunnan perussuomalaiset suhtaudumme kriittisesti lakiesityksen vaikuttavuuteen sen tavoitteiden toteutumisen osalta. Sen sijaan esityksen toteutuminen aiheuttaisi useita ongelmia. Esimerkiksi jos ensimmäinen suoritettu tutkinto osoittautuu suorittajansa kannalta vääräksi tai tarjoa riittäviä työllistymismahdollisuuksia, muodostuisi perusteltu alan vaihto ongelmalliseksi opintojen kustantamisen suhteen.

Työelämä kehittyy jatkuvasti. Syntyy uusia aloja ja osaamis- sekä pätevyysvaatimukset eri tehtäviin muuttuvat. Näin ollen tarve lisäkoulutautumiselle kasvaa jatkuvasti. Esimerkiksi ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille yliopistossa suoritettava tutkinto voi osoittautua keskeiseksi urakehityksen kannalta tai oman osaamisen vanhentuuessa toisen tutkinnon suorittaminen on perusteltua. Esitys ei vastaa tältä osin tulevaisuuden haasteisiin. Katsomme myös, että opintotuen rajaaminen sellaisessa tapauksessa jossa ensimmäinen tutkinto on suoritettu nostamatta opintotukea, ei ole perusteltua eikä oikeudenmukaista. Esitys ei myöskään tue elinikäisen oppimisen vahvistamiseen liittyvien tavoitteiden toteutumista.

Opiskelijoiden toimeentulon kiristäminen ei ole toimiva keino nopeuttaa opintojen suorittamista. Haluamme muistuttaa, että heikko toimeentulo on yksi keskeinen syy opintojen viivästymiselle. Katsomme ettei muutoksella nopeuteta opintojen etenemistä vaan ennemminkin päinvastoin. Perustuslakivaliokunnan vuonna 2012 sivistysvaliokunnalle antamassa lausunnossa (PeVL 23/2012 vp) korostetaan, että toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sekä opiskelualan vaihtamisen tulee olla myös jatkossa mahdollista. Ehdotettu opintotuen rajoittaminen hankaloittaa edellä mainittujen toteutumista.

Esityksessä ehdotetaan ulkomaille myönnettävän opintotuen myöntämisperusteiden keventämistä. Nykyisiä säännöksiä opintotuen myöntämiseksi ulkomailla harjoitettaviin opintoihin ehdotetaan muutettavaksi siten, että ne eivät perustuisi enää yhtä vahvasti henkilön asuinpaikkaan, vaan tukea voitaisiin myöntää myös silloin, jos henkilöllä voidaan katsoa olevan muuten elinolosuhteidensa perusteella kiinteät siteet Suomeen. Esityksen yksi keskeisiä perusteita oli kustannussäästöjen saavuttaminen. Tarkoitus on rajata säästösyistä opiskelijoiden opintotukioikeutta. Suhtaudumme erittäin kriittisesti siihen, että puutteellisesti määriteltyjen kiinteiden siteiden perusteella opintotukeen oikeutettujen määrää lisättäisiin samanaikaisesti kun opintotukioikeutta rajataan yhden tutkinnon suorittamiseen. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen lausunnon perusteella hallituksen esityksessä oleva kiinteiden siteiden määrittely on liian tulkinnanvarainen mistä seuraisi käytännön ongelmia. Esityksestä puuttuu myös selkeä määritelmä siitä miten perhesuhteet, työskentely Suomessa tai muut olosuhteet tulisi ottaa huomioon. Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa ulkomailla oleskelun ei tarvitsisi olla enää tilapäistä. Vastustamme jyrkästi sitä, että Suomessa asuvilta opintotukea rajoitetaan ja samanaikaisesti ulkomailla asuville myönnetään kevyemmin perustein.

Edellä esitettyyn viitaten ehdotamme, että opintotukilain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 1 §:n 4 momentti ja 6 a § hylätään.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan ehdotamme,

että 2. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Vastalauseen muutosehdotukset).

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

Opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 1 §:n 4 momentti, 7 §:n 4 momentti ja 14 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 4 momentti laissa 345/2004, 7 §:n 4 momentti laissa 52/2011 ja 14 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 792/2007 (*poist.*):

1 ja 6 a §
(*Poist.*)

7 ja 14 §
(Kuten SiVM)

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20_____.
(*Poist.*)
(2 mom. *poist.*)

Helsingissä 6 päivänä maaliskuuta 2015

Ritva Elomaa /ps
Mika Niikko /ps
Pietari Jääskeläinen /ps

VASTALAUSE 2

Perustelut

Esitimme valiokunnassa, että opintotukilain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 6a § hylätään. Siinä esitetään opintotuen rajaamista ainoastaan yhteen samantasoiseen korkeakoulututkintoon. Näin olisi myös tilanteessa, jossa ensimmäinen tutkinto on suoritettu ilman opintotukea.

Esitys on monella tapaa ongelmallinen. Vaikka opiskelija on suorittanut ensimmäisen tutkinnon omilla säästöillä tai opiskelun ohessa työskentelemällä, hän menettää silti kokonaan oikeutensa saada opintotukea toiseen korkeakoulututkintoon. Näin oman yritteliäisyytensä takia hän menettää kokonaan oikeuden saada opintotukea korkeakoulututkintoa varten. Tällainen ei ol reilua asettaessaan opiskelijat eriarvoiseen asemaan eikä se kannusta opintojen rahoittamiseen muilla keinoilla.

Hallituksen esityksellä tavoitellaan 10 milj. euron säästöjä. Opintotuen rajoittaminen vain

yhteen samantasoiseen tutkintoon voi johtaa opintoaikojen pidentymiseen. Pelkona on, että gradua vaille valmis maisteri ei suorita tutkintoa loppuun vaan jättää ensimmäisen tutkinnon kesken voidakseen käyttää jäljellä olevat tukikaudet toiseen tutkintoon. Esitys on ristiriidassa monien muiden koulutuspoliittisten tavoitteiden kanssa. Esitys vaikeuttaa huomattavasti elinikäinen oppimista ja mahdollisuutta koulutauttua uudestaan, jos työmarkkinatilanne muuttuu.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan ehdotamme,

että 2. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Vastalauseen muutosehdotukset).

Vastalauseen muutosehdotukset**1.****Laki****Opintotukilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan opintotukilain (65/1994) 1 §:n 4 momentti, 7 §:n 4 momentti ja 14 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 4 momentti laissa 345/2004, 7 §:n 4 momentti laissa 52/2011 ja 14 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 792/2007 (poist.):

1 §
(Kuten SiVM)

7 ja 14 §
(Kuten SiVM)

6 a §
(Poist.)

SiVM 28/2014 vp — HE 210/2014 vp

Voimaantulosäännös

(2 mom. poist.) _____

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____
. (Poist.)

Helsingissä 6 päivänä maaliskuuta 2015

Silvia Modig /vas
Ville Niinistö /vihr

Inkeri Kerola /kesk
Tuomo Puumala /kesk